

đurđa otržan ZAGREBAČKA
GITARISTIČKA ŠKOLA

Zagrebački gitarski trio

Poslijeratna glazbena scena u bivšoj Jugoslaviji znala je za dva imena u području gitarističkog glazbovanja, a to su bili Milan Grakalić i Mario Nardelli, cijenjeni svaki na svoj način i slušani, posebice mediteranac Nardelli. U tom razdoblju, kada se držalo do glazbe za mase i veze s folklorom, često na vrlo površnoj razini, umjetnički dometi većine gitarističkih interpretata utapali su se u osrednjosti općih mjesta državnih festivala i amaterskih smotri, činili su se zalutalima ili slučajnima. Pojam neke škole ili tradicije nije bio prisutan, te se činilo kao da i ne postoji prava spona s poviješću ili folklorom. No, pokazat će se da je to bio privid ispod kojeg je tradicija tražila putove izlaska na površinu. Pola stoljeća kasnije, s pravom i ponosom možemo se osvrnuti na zagrebačku gitarističku školu, pa čak i na hrvatsku gitarističku tradiciju.

Priča možda počinje već s Josipom Novoselom (r. 1932.), profesorom kontrabasa na Muzičkoj školi Vatroslava Lisinskoga (1970.-2002.). Diplomirao je Novosel kontrabas (M. Prosenik), ali i pjevanje u razredu Ive Lhotke-Kalinskoga. U svojoj pjevačkoj karijeri nastupao je s najboljim dirigentima i orkestrima izvodeći oratorijsku glazbu Händela, Orffa, Bacha, Rossinija i Monteverdija. Njegovi su recitali lirskog tenora s koloraturnim obilježjima bili zapaženi po velikoj kultiviranosti, preciznosti i visokim ukusom u odabiru repertoara. Takvom profesoru vrlo širokih afiniteta na studij početkom 70-tih godina prošlog stoljeća

dolazi Darko Petrinjak (r. 1954.), koji kod njega 1976. godine i diplomira i tu upoznaje Alojzija Sedera (r. 1946.) koji je s profesorom Novoselom već 1979. godine snimio LP album za Jugoton sa skladbama Bosanca, Lukačića, Cecchinija, Dowlanda, Holbournea, Cuttinga, Caccinija i Saracinija. Seder uspješno svira - nastupio je i u Wigmore Hallu u Londonu s recitalom rane glazbe, ali iskazuje interes i za "mehaniku" tog instrumenta. Otpočinje i s izradom gitara i lutnji - vrlo uspješno, a proučava i nastanak tona kod tih instrumenta, što rezultira uspješnom obranom doktorske disertacije "Određivanje kvalitete tona glazbenih instrumenata" 2004. godine na Zagrebačkom sveučilištu.

Na europskoj glazbenoj sceni u zraku se tih godina osjećala obnova zanimanja za renesansnu i baroknu glazbu, ranu glazbu uopće, a time i za instrumentarij i tzv. autentično čitanje starih glazbenih rukopisa. Najpoznatija imena toga pravca koja su objavljivala gramofonske ploče do kojih se posredstvom British Councila moglo doći, bili su kontratenor Alfred Deller, koji je umro iste godine kad su Novosel (kontra-tenor) i Seder (lutnja) objavili hrvatsku inačicu toga pravca rane glazbe. Dellerov pratitelj na lutnji bio je Desmond Dupre (umro 1974.) a uz njih je samostalno nastupao i snimao Julian Bream (1933.), tada najvažniji autoritet za spomenutu obnovu rane glazbe. Stoga se u toj tijesnoj povezanosti sklonosti logičnim čini korak Darka Petrinjaka da nakon zagrebačke diplome krene na izvorište, u Englesku, na Royal Academy of Music, čiji je član i danas i kamo će i njegovi učenici odlaziti na usavršavanje. Petrinjak je već za četiri godine (1980.) diplomirao gitaru (Hector Quine) i lutnju (Robert Spencer) a potom se usavršavao upravo kod Juliana Breama. Bolje učitelje nije mogao imati. Stekao je izravno praktično znanje svirajući s ansamblom "The Elisabethan Consort".

S najvišim referencama od autoriteta u tom području, Petrinjak se vraća u Zagreb i počinje, naizgled ni iz čega, svoje dugogodišnje djelovanje. Tu, u Zagrebu ali i u Hrvatskoj počinje njegova nestorska karijera iznimnog pedagoga, vrsnog interpretata s brojnim osvojenim nagradama, nastupima i snimanjima za radijske i diskografske kuće, bogatim vezama sa skladateljima koji mu posvećuju skladbe (jedna od prvih je "Međimurska suita" Miroslava Miletića) i konačno praktičnog historiografa koji će nanovo otkrivenim opusom skladatelja i gitarista Ivana Padovca (1800.-1873.) pokazati da je veza sa tradicijom bila davno zametnuta, ali nikada ne i posve prekinuta.

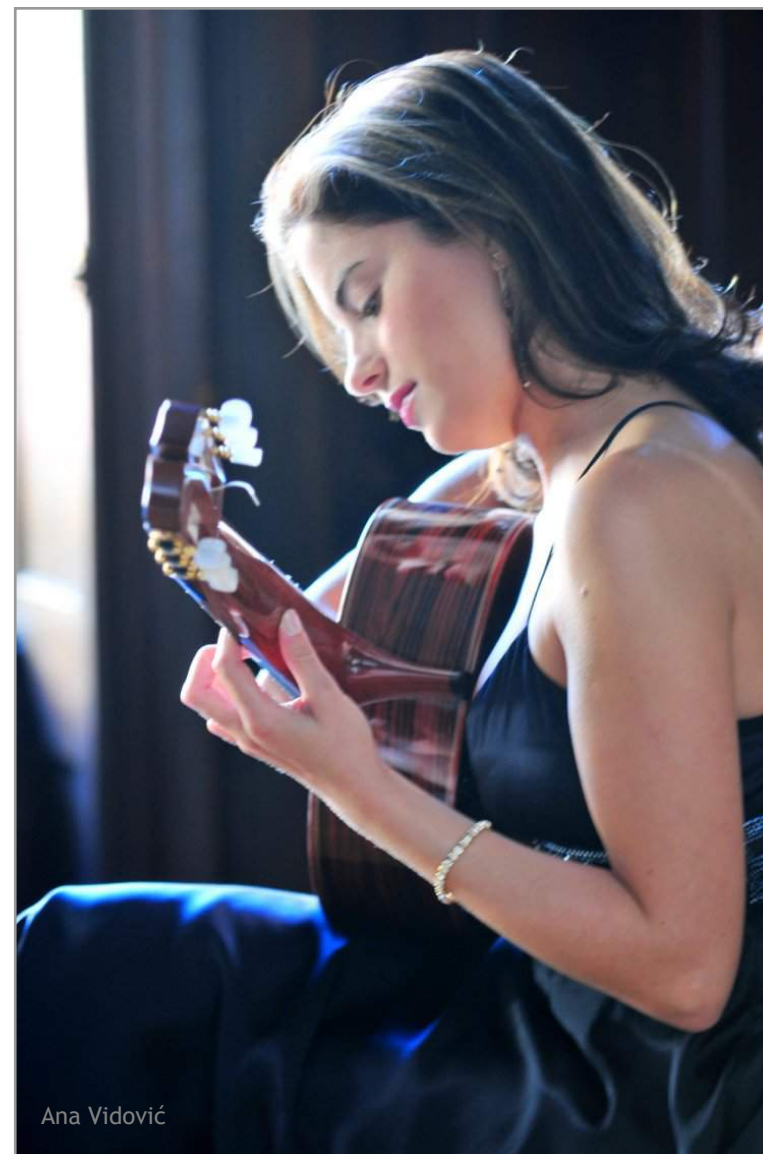
Dva njegova učenika Istvan Römer i Goran Listeš, nakon studija gitare u Grazu, 1984. godine osnivaju s Petrinjakom Zagrebački gitarski trio. Sastav će tijekom godina napornog i sistematskog rada slovit za pouzdanog, marljivog i sistematskog interpretata hrvatske glazbe, u prvom redu živućih skladatelja, kao i onih s povećim opusom. Time je bila otkrivena nova izvođačka sfera otvorena za nove izvedbe i tumačenja, što će se pokazati presudnim za privlačenje novih naraštaja i odgoj mladih gitarista i gitaristica.

Svaki od ove trojice gitarista odgojit će nove učenike i daroviti gitaristi iz Zagreba, Splita, Karlovca i Biograda dolaze u Zagreb znajući da ih na ovdašnjoj Akademiji čekaju vrsni pedagozi i umjetnici. Römer će biti učiteljem Tvrtku Sariću i Ani Vidović, neizmjereno nadarenoj djevojčici koja će ostvariti svjetski briljantnu karijeru. Petrinjak odgaja Petrira Čekua (r. 1983.), mladog gitarista iz Prizrena, koji je i sada u Baltimoreu u SAD-u, ali i Aninog starijeg brata Viktora, a za sve njih vrijedi isti obrazac: stupaju na koncertni podij s gitarom netom što su naučili čitati i pisati, od tada stalno nastupaju, pobjeđuju na kojem se god natjecanju pojave, snimaju nosače zvuka, a kritika

je jednodušna u superlativima. Svaki od njih održava stečene zasade: brižljivost pri interpretacijama rane glazbe, posvećenost hrvatskoj ranoj i suvremenoj glazbi te stvaranje uvjeta za širenje glazbene gitarističke kulture među publikom i vlastitim naraštajem. Tako će Petrit Čeku osnovati, baš kao i Petrinjak, svoj vlastiti trio pod imenom Elogio, a dakako da je osim svih pripadajućih aktivnosti sjajnih karijera, kao što su snimanja, nastupanja, intervjui, i nastava, jedan od važnih poticaja za propagiranje kvalitete i ustanova Majstorskih tečajeva.

Uspjeh neke škole obično se pripisuje jednoj grupi ili naraštaju umjetnika pa tek onda nastavljajima. U slučaju zagrebačke gitarističke škole i utjecaja Darka Petrinjaka na svoje učenike koji su opet nastavljali odgajati svoje učenike, možemo govoriti o trima naraštajima svestranih i bez iznimke najvrsnijih muzičara jer, osim spomenutih, lanac bisera se nastavlja pojavom Srđana Bulata (r. 1986.), koji je nakon studija kod Petrinjaka sada na studiju u Londonu na istoj Kraljevskoj glazbenoj akademiji i Petra Čulića (r. 1986.), dvojice Splitskana istoga godišta. Uz svako od ovih imena vežu se ime diskografske kuće Naxos, najprestižnije nagrade i majstorski tečajevi i bilo bi zamorno ponavljati ih uz spomen bilo kojeg od gitarista starijeg, srednjeg ili mlađeg naraštaja. Dakako da uspjeh svake od ovih karijera ovisi prvenstveno o nadarenosti svakoga od njih i prilagodbi uvjetima rada i opstanka na europskoj, svjetskoj, i hrvatskoj glazbenoj sceni. Značajnije za hrvatsku glazbu od spomenutih vrlina je njihova predanost zasadama koje je utemeljio Darko Petrinjak i prenosio ih više praksom i svojim djelovanjem nego li riječima i, ako ne griješim, zagrebačka gitaristička škola, koja je prva premrežila Hrvatsku nastupima u gotovo svakom gradu. Naprosto, posvuda su.

Josip Novosel bavio se i skladanjem didaktičke literature za kontrabas, Viktor Vidović i Goran Listeš također su uplovili u skladateljske vode, a Petrinjak se posvetio obnovi opusa Ivana Padovca, gitarista i graditelja iz XIX. stoljeća, čije je skladbe uredio i priredio za izvođenje. Kad smo već kod glazbala, tu bih se vratila na drugi krak ove naše tradicije, a to je djelatnost elektrotehničara, lutnjista, zorskog pjevača i dirigenta Alojzija Sedera. On je u svom životu izgradio kao glazbalar 73 gitare, 38 lutnji i 19 *viola da gambi*, nešto viela, violončela i kontrabasa. Potkovan akustičko-matematičkim osnovama određivanja kvalitete tona, Seder je gradio instrumente najzahtjevnijih vrsta: *oudove* - arapske lutnje, pa je tako stvorio mogućnost da se Dražen Franolić (r. 1961.) okuša i u *world* glazbi, snimi desetak albuma, uglavnom zapisa živih koncerata na *oudu*, uz pratnju *tara*. Taj egzotični krak zagrebačke gitarističke škole pokazatelj je iznimno temeljitog i široko zasnovanog djelovanja prve generacije gitarista na genealoškom stablu hrvatske tradicije sviranja na trzalačkim instrumentima. Njihov se svijet doima poput oaze koja cvjeta sve novijim i ljepšim cvjetovima, a trag koji ostavljaju gotovo da zasjenjuje uobičajeno instrumentalne primadone - klavir i violinu. Otkrivanjem svojih korijena u opusu Ivana Padovca, respektabilnim tretiranjem hrvatskog suvremenog skladateljskog izraza uz gotovo perfekcionističku školu virtuoze, ovaj slijed velikih muzičara koji djeluje u zadnja tri desetljeća gotovo je nevjerojatan: Petrinjak, Čeku, Listeš, Römer, Ana i Viktor Vidović, Bulat, Čulić... i sad, nedavno, na natjecanju "Papandopulo" još jedan novi izdanak, Lovro Peretić, kao da su procvatili jer su bili privučeni tim duboko umjetničkim i predanim pristupom glazbi i svojem instrumentu. Jamstvo koje pruža ovaj niz velikih glazbenika do sada je neviđen na hrvatskoj glazbenoj sceni, a budućnost će odvući konačne dosege gitarističke zagrebačke škole.

Ana Vidović